
[2022-13-RE](#)

Causa 2022-13-RE

(Obama Nguande c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 108-2022. Recurs d'empara

Sentència del 13 de juny del 2022

BOPA núm. 75, del 22 de juny del 2022

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 7 de març del 2022, per la representació processal de la Sra. Alfonsina Nguande Obama Nguande, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra l'aute del 20 de desembre del 2021, dictat pel Tribunal de Corts, i, contra els autes del 21 de gener del 2022 i del 15 de febrer del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconegut a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret esmentat, que anul·li les resolucions objecte de recurs, que adopti les mesures per restaurar el dret vulnerat, i que es declari la responsabilitat del poder judicial de l'Estat per l'error comés;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 20 d'abril del 2022 que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, aquesta causa;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 10 de maig del 2022, pel Ministeri Fiscal;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Joan Manel Abril Campoy;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. El 7 de maig del 2021, la Batllia de Guàrdia va dictar l'acte de processament de la Sra. Alfonsina Nguande Obama Nguande per uns presumptes delictes de proxenetisme, lesions doloses requerint tractament mèdic per a la seva curació, amb mitjans perillosos susceptibles de causar la mort o lesions més greus a la víctima i aprofitant la concurrència d'altres persones que facilitin l'execució, de tràfic d'éssers humans amb la finalitat d'explotació sexual, de robatori amb violència i intimidació i d'amenaques condicionals d'un mal constitutiu de delictes, acordant la seva presó provisional.

1.2. El 6 de setembre del 2021, la batlle instructora va acordar prorrogar la presó provisional sobre la base del risc de sostracció a l'acció de la Justícia, establert a l'apartat 2 de l'article 103 del Codi de procediment penal.

1.3. El 29 d'octubre del 2021, la batlle instructora va concloure el sumari i va trametre la causa al Tribunal de Corts.

1.4. El 10 de desembre del 2021, la representació processal de la recurrent va sol·licitar la seva llibertat sota fiança o, subsidiàriament, la llibertat provisional condicionada a romandre al Principat o el seu arrest domiciliari amb control monitoritzat.

1.5. El 20 de desembre del 2021, el Tribunal de Corts va decidir, mitjançant acte, el manteniment de la mesura cautelar de presó provisional.

1.6. La representació processal de la recurrent va interposar un recurs d'apel·lació contra aquesta decisió, i, el 21 de gener del 2022, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va dictar un acte en què desestimava aquest recurs i confirmava íntegrament la decisió del Tribunal de Corts.

1.7. La representació processal de la recurrent va formular un incident de nul·litat fonamentant-se en l'article 18 *quater* de la Llei transitòria de procediments judicials, per considerar que s'havien vulnerat els drets a la jurisdicció i a la llibertat, reconeguts, respectivament, als articles 10 i 9 de la Constitució.

1.8. El 15 de febrer del 2022, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va dictar un acte mitjançant el qual considerava inadequada la via de l'article 18 *quater* esmentat, declarant així mateix que aquest incident de nul·litat estava mancat de fonament i que, per tant, no podia ser admès a tràmit.

1.9. El 7 de març del 2022, la representació processal de la Sra. Alfonsina Nguande Obama Nguande va presentar recurs d'empara contra l'acte del 20 de desembre del 2021, dictat pel Tribunal de Corts, i, contra els actes del 21 de gener del 2022 i del 15 de febrer del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació de la recurrent

- La recurrent en empara considera que els actes impugnats del Tribunal de Corts i de la Sala Penal

del Tribunal Superior de Justícia recaiguts en aquesta causa han vulnerat el seu dret a un procés degut i han infringit l'article 10.1 de la Constitució en el seu vessant del dret a obtenir una resolució judicial motivada i fonamentada en Dret.

- Entén que els arguments del Tribunal de Corts i de la Sala Penal per denegar la petició de llibertat condicional són arbitraris i van en contra de la *communis opinio* dels juristes, alhora que s'aparten de la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans. Assenyala que el manteniment de la presó provisional no respecta el principi de proporcionalitat, ja que es restringeix el dret fonamental quan en aquest cas existeix una mesura alternativa menys feixuga, com és l'arrest domiciliari amb control monitoritzat. Els arguments emprats respecte de la seva manca d'arrelament, de residència estable i de domicili fix, i respecte del fet que no té família, ni vincle econòmic a Andorra, no poden justificar el seu manteniment a la presó, ja que existeixen mesures alternatives menys carregoses.

- Quant al fonament relatiu a la gravetat de la pena incorreguda i a l'elevat risc de fugida per la manca d'arrelament, addueix que el Tribunal Europeu dels Drets Humans ja s'ha pronunciat i ha exposat que la possibilitat d'una sentència severa no és suficient argument per justificar la prolongació de la detenció (veg. les sentències del 28 de març de 1990, recaiguda en la causa B. c/ Àustria, del 15 de febrer del 2005, recaiguda en la causa Sulaoja c/ Estònia, i, del 19 d'abril del 2011, recaiguda en la causa Gasins c/ Letònia) i que l'absència de residència, de treball o de família no fonamenten el risc de fugida, de manera que els arguments del Tribunal de Corts i de la Sala Penal són contraris a aquesta doctrina.

Afirma que aquesta argumentació emprada pels tribunals ordinaris andorrans és irraonable, absurda i il·lògica, de forma que no respecta el cànon de constitucionalitat.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret esmentat, que anul·li les resolucions objecte de recurs, que adopti les mesures per restaurar el dret vulnerat, i que es declari la responsabilitat del poder judicial de l'Estat per l'error comés.

2.2. Argumentació de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia

- En primer terme, l'aute de la Sala Penal del 21 de gener del 2022 respon a les al·legacions de la recurrent segons les quals la instrucció hauria demostrat la manca de guany de la processada i l'exercici voluntari de la prostitució per part de la persona que va contactar, circumstància que eliminaria els delictes de proxenetisme i de tràfic d'éssers humans; arguments que refusa la Sala Penal en el primer considerant de la resolució.

- Segons el parer de la Sala Penal, la possibilitat d'adoptar mesures alternatives a la presó provisional ha estat desestimada adequadament pel Tribunal de Corts, ja que la manca d'arrelament determina la ineficàcia de qualsevol mesura alternativa. Precisa que la recurrent és estrangera, que no té residència legal ni domicili fix i estable, que no té família, ni vincle econòmic amb Andorra i que s'hauria desplaçat a Andorra únicament per delinquir.

La manca d'arrelament justifica que l'única manera d'assegurar la seva disponibilitat processal sigui mantenir la presó provisional, atès que no existeixen garanties que si restés en llibertat amb obligacions no abandonaria el Principat, ja que aquesta fugida només li generaria beneficis. La substitució de la presó provisional pel control monitoritzat no és viable perquè la recurrent no té domicili estable al Principat com exigeix l'article 5 del Reglament regulador del sistema de vigilància

electrònica. La mesura de control monitoritzat és aplicable quan existeix un cert arrelament, però és insuficient per eliminar el risc de fugida, si no hi ha arrelament, donades les petites dimensions del Principat, alhora que s'ha d'afegir que el temps que porta en presó preventiva en relació amb la pena que es pot imposar no és excessiu i que els delictes imputats són greus.

- En la seva contesta a l'incident de nul·litat presentat per la recurrent (aute del 15 de febrer del 2022) la Sala Penal afirma que la resolució contra la que s'interposa l'incident de nul·litat no és una resolució ferma, en el sentit de definitiva, ja que pot ser modificada en qualsevol moment durant la tramitació de la causa (interpretació avalada pel Tribunal Constitucional en la causa 2019-49 i 50-RE). Així mateix, sosté que la recurrent no ha al·legat que s'hagin produït infraccions processals o defectes de forma causants d'indefensió o s'hagi incorregut en incongruència.

Manifesta també que malgrat que la via impugnativa es reconduís a la via del 18 *ter* de l'article esmentat, l'incident de nul·litat tampoc es podria admetre, perquè manca de fonament, ja que la recurrent pretén que es revisi la solució adoptada com si es tractés d'una tercera instància.

2.3. Argumentació del Ministeri Fiscal

- En primer lloc, el Ministeri Fiscal destaca que les resolucions objecte d'empara es troben adequadament i extensament motivades respecte de la demanda de llibertat de la recurrent. Argumenta que la motivació de l'aute del Tribunal de Corts del 20 de desembre del 2021 és succinta però suficient.

- Destaca que les argumentacions de totes les resolucions objecte d'empara resulten suficients, raonades, raonables i no són absurdes, ni il·lògiques, ni arbitràries.

- En segon lloc, justifica que la privació de llibertat de la recurrent està fonamentada en l'article 103.2 del Codi de procediment penal, que permet decretar la presó provisional si existeixen motius, tenint en compte les circumstàncies dels fets, la gravetat del delicte i la pena assignada, elements que poden dur a considerar que el delinqüent intentarà sostreure's a l'acció de la Justícia. La finalitat de la norma és garantir la presència del processat a la vista oral i l'eficàcia de la resolució que es pugui dictar.

Assenyala que no és la pena demanada pel Ministeri Fiscal (6 anys de presó) aquella que justifica una mesura preventiva de privació de llibertat, sinó les circumstàncies personals de la recurrent -manca d'arrelament i de lligams amb el Principat; no és nacional ni resident; no disposa de domicili, ni de permís de residència, ni té família ni relacions d'amistat- ponderades junt amb l'element punitiu, que porten a pensar que es pot sostreure a l'acció de la Justícia.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. El recurs d'empara no converteix el Tribunal Constitucional en una tercera instància ni en un tribunal suprem; l'únic objecte del recurs d'empara és el de verificar que les decisions impugnades estiguin motivades i es fonamentin en un raonament jurídic que no sigui il·lògic ni absurd i que no vulnerin cap dels drets protegits per l'article 10 de la Constitució.

3.2. Aquest Tribunal Constitucional s'ha pronunciat en reiterades ocasions sobre el deure de

motivació (veg. per ex. la sentència del 2 d'abril del 2012, recaiguda en la causa 2011-37-RE, la sentència del 12 d'octubre del 2018, recaiguda en la causa 2018-21-RE, i, la sentència del 9 de setembre del 2019, recaiguda en la causa 2019-34-RE).

La doctrina del Tribunal Constitucional ha estat constant en destacar que el deure de motivar les resolucions judicials, no només present a l'article 10, sinó també a l'article 86.2 de la Constitució ("*2. En tot cas, les sentències seran motivades, fonamentades en l'ordenament jurídic i notificades fefaentment*"), deriva de la necessitat que els jutges expliquin el raonament emprat per tal que els justiciables puguin entendre els motius pels quals les seves pretensions han estat totalment o parcialment rebutjades.

La motivació és una conseqüència de la bona administració de Justícia (veg. la sentència del Tribunal Europeu dels Drets Humans recaiguda en la causa *García Ruiz c/ Espanya*, GC núm. 30544/96, del 21 de gener de 1999, §26), alhora que requereix que es recolzi en criteris objectius derivats del dret. A més, i no es pot oblidar, la motivació de les resolucions judicials i, per tant, l'explicitació de l'aparell argumentari per acollir o refusar les pretensions de les parts és aquell que possibilita que els tribunals superiors, els quals han de resoldre els recursos contra les resolucions judicials, puguin conèixer les raons en què s'ha fonamentat l'òrgan judicial *a quo* en la seva resolució.

Per últim, però no menys important, el Tribunal Europeu dels Drets Humans ha assenyalat que la motivació ha de contenir una exigència de rigor i de qualitat. I, en aquest sentit, s'han equiparat a les denegacions de justícia aquelles fonamentacions estàndards, esquelètiques o vagues (veg. la sentència recaiguda en la causa *Georgiadis c/ Grècia*, núm. 21522/93, del 29 de maig de 1997, §42-43, i la sentència recaiguda en la causa *Higgins c/ França*, núm. 134/1996/753/952, del 19 de febrer de 1998, §42-43).

3.3. El cànon de constitucionalitat en matèria de l'obtenció d'una decisió fonamentada en Dret determina que el Tribunal Constitucional només pot considerar que s'ha produït aquest dèficit quan la resolució judicial dictada es fonamenta en arguments o en una valoració probatòria absurda, contrària a la lògica o a la raó o amb patents errades materials.

En el cas actual, la recurrent denuncia la vulneració de la doctrina del Tribunal Europeu dels Drets Humans esmentada en el seu recurs. Aquest Tribunal ha assenyalat, en reiterades ocasions, que la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans constitueix un element interpretatiu dels drets fonamentals recollits en la Constitució del Principat d'Andorra.

No obstant això, aquesta pretesa infracció no s'ha produït si s'analitza la interpretació donada pels tribunals andorrans del manteniment de la presó provisional i de la doctrina del Tribunal Europeu dels Drets Humans.

Així, la sentència del Tribunal Europeu dels Drets Humans del 28 de març de 1990, recaiguda en la causa *B. c/ Àustria*, sustenta que en relació amb el perill de fugida la possibilitat d'una condemna greu no és suficient, sinó que cal fonamentar-se en altres circumstàncies concurrents, com la manca d'integració o la valoració dels contactes amb l'estranger (§ 44).

La sentència del 15 de febrer del 2005, recaiguda en la causa *Sulaoja c/ Estònia* estableix que la valoració de si la durada de la presó provisional és o no és raonable no es pot efectuar de manera abstracta (§ 61), sinó que ha de dur-se a terme en atenció a les circumstàncies específiques, afegint que la sospita raonable que s'ha comès un delictes pot justificar la detenció inicial, però després d'un

cert temps, els tribunals han d'analitzar si les demés causes adduïdes per mantenir la privació de llibertat estan justificades (§ 62).

I en els paràgrafs 64 i 65 exposa que la presó preventiva es fonamentava en una fórmula estàndard, que la mera absència de residència no equival al risc de fugida, la falta de treball o de família no significa que la persona hagi de ser procliu a cometre nous delictes i que els tribunals han de considerar l'adopció de mesures alternatives.

I, la sentència del 19 d'abril del 2011, recaiguda en la causa Gasins c/ Letònia estableix, en els paràgrafs 64 i 65, que la manca de treball o de domicili fix poden justificar la presó preventiva per un període determinat, però no en el cas concret (presó provisional de 2 anys). Alhora, estableix que en el cas concret, les autoritats judicials no van actuar amb la diligència deguda en la tramitació del procés.

3.4. Les decisions dels tribunals andorrans i, en concret, les de la Sala Penal respecte de les resolucions que son conformes a l'objecte del recurs -article 86 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- s'han de qualificar de raonables, de lògiques i de fonamentades en Dret, en virtut de la interpretació atorgada a l'article 103.2 del Codi de procediment penal.

En primer terme, perquè cal partir de les dades fàctiques existents, com son una durada de 7 mesos de presó provisional en el moment de formular la petició de llibertat al mes de desembre del 2021.

En segon terme, tant el Tribunal de Corts com la Sala Penal consideren l'existència d'indícis de delictes que comporten penes elevades, la qual cosa sustenta l'existència del risc de fugida. Afegeixen que la imminència del coneixement de l'escrit d'acusació del Ministeri Fiscal i la proximitat del judici també incrementen aquest risc de fugida.

En tercer terme, s'exposa que no es poden adoptar mesures alternatives a la presó provisional, perquè la recurrent és estrangera, no té residència ni domicili a Andorra, alhora que tampoc té família ni cap vincle econòmic amb el Principat, sinó que s'ha desplaçat únicament per delinquir. Aquesta falta d'arrelament justifica que la presó provisional s'hagi de mantenir com a única mesura que pugui garantir la disponibilitat processal, ja que la fugida del país només li reportaria beneficis i cap perjudici a nivell personal, laboral, econòmic o familiar.

I, en darrer terme, la Sala Penal conclou que la substitució per una mesura alternativa com l'arrest domiciliari amb control monitoritzat exigeix tenir domicili estable al Principat, segons el Reglament regulador del sistema de vigilància electrònica (article 5) i, en aquest cas concret, no s'elimina el risc de fugida, perquè les reduïdes dimensions del Principat no impedeixen que una reacció policial davant la fugida sigui efectiva i la manca d'arrelament no pot contenir el risc de fugida.

3.5. Aquesta decisió de la Sala Penal, que confirma la del Tribunal de Corts, contrària a la llibertat de la recurrent o a la substitució de la mesura de presó provisional per un control monitoritzat, resulta raonable, lògica i fonamentada en Dret, ja que exposa detalladament els diferents arguments pels quals no és possible decretar la llibertat provisional ni el control monitoritzat, de manera que s'adequa al cànon de constitucionalitat formulat per aquest Tribunal Constitucional en seu de motivació de les resolucions, i esdevé proporcional a les circumstàncies específiques del cas concret, la qual cosa comporta la desestimació del recurs d'empara respecte d'aquesta qüestió.

3.6. I, per acabar, si bé la recurrent fonamenta el seu recurs únicament en la vulneració del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret (article 10.1 de la Constitució), en les pàgines 6 i 11 del seu

recurs d'empara addueix la vulneració dels drets a un procés degut i a un judici equitatiu, però no identifica cap vulneració durant el procés, sinó que insisteix en la fonamentació il·lògica i arbitrària, que ja ha estat desestimada en els apartats precedents.

3.7. La desestimació del recurs d'empara comporta la imposició de les costes processals a la part recurrent (article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional).

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Desestimar el recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Alfonsina Nguande Obama Nguande contra l'aute del 20 de desembre del 2021, dictat pel Tribunal de Corts, i, contra els autes del 21 de gener del 2022 i del 15 de febrer del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia.
2. Declarar que no s'han vulnerat els drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.
3. Imposar a la recurrent les costes processals derivades de la desestimació del seu recurs.
4. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal de la recurrent, al president del Tribunal de Corts, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 13 de juny del 2022.

Josep-D. Guàrdia Canela
President Vicepresident

Jean-Yves Caullet

Joan Manel Abril Campoy

Dominique Rousseau

